

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{8}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz •Kmetovalca• so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 6. V Ljubljani, 31. marca 1911. Letnik XXVIII.

Obseg: Patentovan Vilharjev plug. — Hlevske prevetrovalne naprave. — O važnosti mlečne hrane za teleta in o njenem učinkovanju. — Državni zbor za kmetijstvo. — Zatiranje poljskih miši z tegarjevimi bacilom. — Gnojenje krompirju, zlasti z umetnimi gnojili, s posebnim ozirom na amonijev sulfat. — Uspeh poskušanj pri gnojenju travnikov z umetnimi dušičnatimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Patentovan Vilharjev plug.

Poraba pluga pri kmetijstvu traja gotovo že toliko tisoč let, kolikor časa se človeški rod bavi s kmetijstvom. Najstarejši rodovi so že rabili plug za obdelovanje zemlje. Seveda je bila prvotna oblika tedanjega pluga skrajno preprosta. Iz kljukastega drevesa ali veje so si napravili plug. Lesena kljuka je služila za lemež in črtalo. Že kulturni narodi srednjega veka so to za kmetijstvo neobhodno potrebno orodje veliko zboljšali.

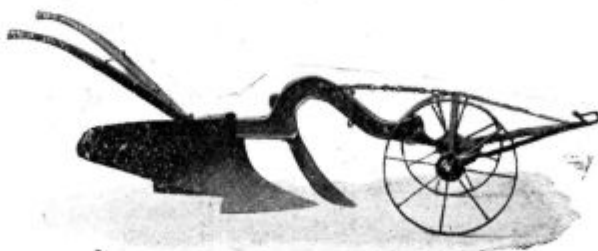
Grki so že imeli plužne in Rimljani tudi že deske pri svojih plugih, vendar pa do 18. stoletja ni bilo nobenega pravega napredka ali zboljšanja. Sele od druge polovice 18. stoletja naprej se je pričelo pravo zanimanje za zboljševanje in spopolnjevanje plugov. Danes jih imamo že lepo vrsto, a še vedno jih skušajo spopolnjevati, da bi jih

napravili prikladne razmeram in potrebam raznih dežel in pokrajin. Med Slovenci je jako malo takih kmetov, ki bi bili toliko zaostali, da bi še dandanes orali s starimi lesenimi plugi; vsak umen gospodar si nabavi tak plug, da z manjšim trudom bolje in hitreje orje. Naši dosedanji plugi so sicer dobri in so se vsled tega tudi hitro udomačili, vendar še niso brez hib. Če orjemo travnate ali z debelim hlevskim gnojem gnojene njive, se nam vsako toliko zagnete pred črtalom šop korerin ali druge šare in drevo uhaja iz svojega tira ter povzroča oraču veliko truda in tudi veliko jeze. Ker

pa vsaka ovira otežuje delo, zato trpi pri takem oranju tudi vprežna živina veliko več, kakor je treba. Vsak kmetovalec, ki je čutil take nedostatke si je gotovo želel dobiti tak plug, ki bi ne imel teh hib. Kovaški mojster in znan izdelovalec dobrih plugov Franc Vilhar v Postojni se je že dalje časa trudil rešiti to zagonetko. Znašel je skrajno priročen in trpežen plug, kakršnega kaže podoba 16. Vilharjev plug je že patentiran in se je pričel izdelovati v večji množini. Dobro bi bilo, da bi dobila vsaj po enega vsaka vas,

da bi bilo mogoče hitreje spoznavati njegovo priročnost in dobroto in ga razširiti v korist našega kmetijstva. Plug je delan iz dobrega jekla, je ličen in trpežen. Vidi se pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani in pri izdelovalcu Francu Vilharju v Postojni. Dasi je plug ves železen in jeklen, tehta le 61 kg. Cena mu je določena na 85 K.

A.

Podoba 16.

Hlevske prevetrovalne naprave.

Kdor ve, kako škodljiv je pokvarjen zrak in kako pogubonosen dobri ohranitvi in zdravemu razvoju živine je prepričan; kdor iz skušnje pozna posledice vlažnih sten in vlažnega stropa in ve, kako se stem spodkopava zdravje živine: ta nedvomno ve ceniti vrednost dobrega prevetrovanja.

Dobro prevetrovano je tamkaj, kjer ima žival vedno dosti čistega zraka. Merodajni činitelji pravijo, da morajo

v dobro prezračevanem hlevu hoditi na glavo v eni uri naslednje množine svežega zraka:

na konja	700 kg težkega	40—50 m ³
„ bika in vola 700 do 1000 „	„	70 do 100 „
„ kravo	500—700 „	težko 50—70 „
„	400—500 „	40—50 „
„ mlado žival	300—400 „	36—40 „
„ „ „	200—300 „	24—36 „
„ „ „	100—200 „	12—24 „
„ „ „	70—100 „	8—12 „
„ „ „	pod 70 „	9 „

Tudi hlevska toplina je zelo važna.

Poskušnje v nekem hlevu v Frankobrodu ob Mennu, koliko je vredno dobro prevetrovanje, so pokazale — ko so napravili prevetrovalne naprave — da so krave pri isti krmi dajale po 483 l mleka več na leto.

Pri vojakihi so ugodni uspehi, ki so jih pri odvajalnikih dosegli z dobrimi sesalniki, povzročili sklep, da se ne bo zidal noben konjeniški, topničarski ali kak drug hlev več, ne da bi se napravila moderna prevetrila. Pri tem se vedno bolj rabi Jonov (John) sesalnik, ki ga kaže pod. 17. Podobe 18. do 20. kažejo, kako se Jonov sesalnik rabi v različnih razmerah.

V novi topničarski vojašnici v Dunajskem Novem mestu se odda ureditev 51 prevetrovalnih naprav tvrdki J. A. John na Dunaju (J. A. John, A. G., Wien, IV., Frankenbergasse, 4/150), in istotako v konjeniški vojašnici v Radgoni ureditev 41 prevetrovalnih naprav.

Koristno je tudi za vsakega kmetovalca, da skrbi za to, da se pri novih kakor tudi pri preurejenih starih hlevih prevetrila oskrbe z Jonovimi sesalniki. Izpeljava prevetrovalnih naprav in proračuni morajo biti v dobrih rokah, da se ugodno zvrše, zato se je najbolje obrniti na posebne tvrdke, ki se stem pečajo. Tvrdka J. A. John, A. G., ki je po svojih nastavkih za dimnike znana po vsem svetu, se že kakih 15 let peča tudi z izpeljavo prevetrovalnih naprav, in je to njena posebnost. Ona rada izdeluje načrte in proračune za popolne prevetrovalne naprave. Kdor se resno zanima za to, se lahko z zaupanjem obrne nanjo.

O važnosti mlečne hrane za teleta in o njenem učinkovanju.

Želodec prežvekovalcev, kakor goveda, je sestavljen; obstoji namreč iz treh predželodcev, ki tvorijo nekak razširjen požiralnik za shrambo užite krme. Šele četrti del želodca prežvekovalcev, t. j. sirišnik, je pravi prebavljali želodec.

Vamp in kapica skupaj sta ob rojstvu teleta polovico tako velika kakor sirišnik; pri šestih tednih obsegata $\frac{2}{3}$ sirišnika, z dvanajstimi tedni sta še enkrat večja, in pri štirih mesecih sta štirikrat večja, in to razmerje nekako ostane potem za vse življenje.

Menjava velikosti posameznih delov želodca pri teletu se ravna po prehranjevanju. Dokler teleta

mleko pijo, se to izključno le v sirišniku prebavlja. Šele tedaj, ko tele začne uživati rastlinsko hrano, prično delovati trije predželodci (kapica, vamp in devetogub); med njimi je vamp največji ter drži 95—235 litrov.

Vamp si moramo misliti kot shrambo, kjer se krma godi, da postane potem sposobna za prebavljanje, a v njem kakor tudi v kapici se ne prebavlja. Iz vampa in iz kapice prihaja krma nazaj v gobec, kjer se vnovič prežveči in potem gre naravnost v devetogub. Devetogub stiska in preceja prežvečeno krmo v sirišnik.

Sirišnik je pravi prebavljali želodec; le on ima žleze, ki izcejujejo želodečni sok, ki more prebavljati, dočim predželodci nimajo nič žlez.

V vsaki krmi so tri poglavitne skupine hranilnih snovi: 1. dušičnine (beljakovine), 2. ogljikovi vodani (škrob, sladkor, lesna vlaknina) in 3. tolščje.

Iz spisa „Kako žival prebavlja krmo“, ki je objavljen v 4. številki letošnjega „Kmetovalca“, je posneti, kako važno je delovanje sirišnika pri govedi in da tedaj ni vseno, če je ta del telesa s trebušno slinasto žlezo vred dobro razvit ali ne.

Če se sirišnik in trebušna slinška žleza z močnim krmljenjem beljakovin pri teletu v prvih mesecih prisilita k močnemu izcejanju sokov, ki vsebujejo prebavljalne

fermente, kakor pepsin, tripsin itd., potem lastnost, te soke izcejati, obdrže vse življenje in živali usposobijo, da krmo dobro porabijo.

Take živali so ješče. Če se pa ta lastnost slabo razvije in razvitje sirišnika ter trebušne slinške žleze zoostane, potem živali nikdar niso sposobne, da bi beljakovinsto, t. j. močno krmo dovolj porabile. Ker v vseh takih

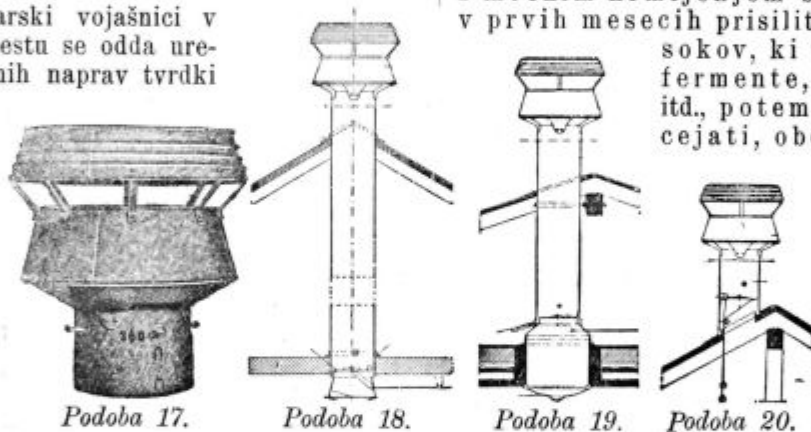
slučajih ogljikovi vodani in lesna vlaknina v krmi prevladujejo, zato postane prebavljanje v črevih močnejše.

Kmetijski učenjaki so naredili mnogo poskusov, ki so vsi pokazali, da se da z različnim krmljenjem mladih živali pospešiti razvoj želodca-sirišnika ali pa črev. Pri pičlem napajanju z mlekom in s prezgodnjim pokladanjem suhe krme se povečajo predželodci in čreva, vsled česar postane vnanost živali neprimerna, in **posledica je velik trebuh in vdrt hrbet.**

Narobe ima pa dolgotrajno krmljenje pravih množin mleka posledico, da se sirišnik dobro razvije, velikost predželodcev in črev je manjša, vsled česar **dobi žival vitko in lepšo obliko ter pravilnejšo postavo.**

Vrh vsega se mora upoštevati dejstvo, da ima neposneto mleko v sebi veliko fosforovih soli, ki omogočujejo, da se okostje krepko razvije, dočim pičila množina mleka in suha krma teh soli nimajo dovolj, in zato ostanejo kosti tenke. Ni preveč rečeno, če se postavi pravilo: **Dobro okostje pri govedi se doseže le z mlekom.**

Na podlagi dejanskih izkušenj in opazovanj vemo, da dobijo le tiste živali znamenja **zgodnje dozorelosti**, ki se v mladosti krepko krmijo, zlasti z mlekom. Dokazano je, da živali, ki imajo na sebi znake zgodnje zrelosti, bolje krmo porabljajo in so bolj ješče kakor

Podoba 17.

Podoba 18.

Podoba 19.

Podoba 20.

druge in da zato z manjšo množino krme izhajajo in pri enaki krmi več dobička dajo. Vse to je pa v najtesnejši zvezi z razvitjem želodca siriščnika, kakor je gori povedano.

Poraba krme po zgodaj ali pozno dozorelih živalih je pa različna. Zgodaj dozorela žival, ki nima prilike, da bi svojo zmožnost, dobro in hitro prebavljati, porabila, je lahko gospodarsko manj vredna kakor pozno dozorela, ki lahko skoraj od same slame živi. Simodolska goved je n. pr. zgodaj dozorela, zato je le tam na mestu, kjer jo znajo prav krmiti, oziroma imajo dobro krmo. Kjer vsega tega ni, se pa povoljno ne razvija; o nazadovanju simodolske pasme pa zato v takih krajih vendar ne smemo govoriti, kajti dobre lastnosti so v njej zasnovane, oziroma so jej prirojene, a po tuji krivdi se ne razvijejo. Pri pravem oskrbovanju se pa prirojene dobre lastnosti takoj zopet vrnejo.

Četudi moramo povsod stremiti za vzrejo zgodaj dozorele govede, vendar moramo biti pri tem stremljenju previdni v okrajih, kjer nedostaja močne in tečne krme, kajti v takih krajih je treba sporedno zboljševati vse kmetijstvo, živinorejce je pa treba s poukom navajati k boljši vzreji in jih polagoma napeljevati k vzreji zgodaj dozorele živine.

Zgodaj dozorela goved je le za umne živinorejce, toda **vzreja zgodaj dozorele goveje živine mora biti končni cilj vsega našega prizadevanja v pospeševanju govedoreje.** K temu nas silijo naše gospodarske razmere. Žal, da ta cilj še ni povsodi spoznan, zato iz tega izhajajo marsiktere napake in prepiri. Imamo n. pr. pred očmi prepir o pasmah. **Tiste domače živine ali tuje pasme, ki je ne moremo izpremeniti v zgodaj dozorelo, ne ohrani nobena sila na zemlji.**

Kaj je zgodnja dozorelost? To je lastnost, ki ni toliko prirojena, kakor privzrejena. Ona je deloma lastnost pasme, in sicer v tako majhni meri, da je žival, ki jo ima v sebi zasnovano, ne dovede do veljave, če se ne razvije in ohrani s pravilnim krmiljenjem. Zgodnja dozorelost se podeduje le v zasnovi; če naj pride do veljave, morajo tisti vplivi naprej delovati, ki so jo pri pradedih ustvarili. Zgodnja dozorelost je bistveno posledica zadostnega krmiljenja, zlasti z beljakovinsto in fosfornato hrano.

Znamenja zgodnje dozorelosti so: Zgodnja menjava zob, skrajšana brejost, zgodnje zraščanje kosti in zato kratka glava z razmeroma širokim čelom. Sploh se kosti razvijejo bolj na debelost kakor na dolgost. Živali so v sprednjem delu života dobro razvite in imajo globoke ter široke prsi; zadnji del je štirivoglat, širok in raven čez križ. K temu še pride močno razvito mesovje, vsled česar je život lepo povit, dasi je žival navidez kratka. Vsekako je pa treba gledati na zadostno dolgost života, kajti dolg život je znamenje dobre mlečnosti. Zgodnje dozorelo govedo ima sicer fino kožo, ki se pa debela čuti in vendar dobro prijema, ker je pod njo veliko loja in je zato rahla.

Če imamo pred očmi vsa ta znamenja zgodnje dozorelosti in posledice močnega krmiljenja z beljakovinsto in s fosfornato hrano, potem najdemo tisto, kar bodi cilj naše živinoreje. V takih razmerah je torej treba dajati teletu najboljše beljakovinsto in fosfornate hrane, t. j. neposnetega mleka, dokler je dojenje gospodarsko upravičeno. Mlada teleta se morajo v mladosti krepko hraniti, pa naj se vzreja molzna ali pitalna živina, in

je šele biološkim potom dognati, kdaj naj se molzna živina prične picleje prehranjevati, če naj se ne moti zasnovana lastnost dobre molznosti.

Državni zbor za kmetijstvo.

Razni državni poslanci so stavili v državnem zboru v prid kmetijstvu različne predloge, ki so bili odkazani kmetijskemu odseku v posvetovanje z nalogo, da o njih poroča in jih poslanski zbornici s svojo utemeljitvijo predloži v sklepanje. V imenu tega odseka je sestavil poročilo na poslansko zbornico državni poslanec in naš družbeni predsednik gosp. komercialni svetnik Povše.

Poročilo kaže, da je kmetijski odsek vse omenjene različne predloge razdelil v štiri skupine, in sicer vsebuje

1. skupina predloge, ki se tičejo pospeševanja travništva in paše;
2. skupina predloge, ki se tičejo pospeševanja porabe umetnih gnojil;
3. skupina predloge, ki se tičejo povzdige živinoreje, in
4. skupina predloge, ki se tičejo znižanja cene za živinsko sol.

Glede predloge prve skupine navaja poročilo statistiške podatke vse države, slika važnost travnikov in paše za prospek živinoreje v kolikostnem oziru, navaja nerednosti in krivičnosti pri odvezi in uravnavi pašnih pravic na planinah¹⁾, popisuje, kako se kmetom kratijo pašne pravice, ki so dandanes mnogokrat samo še na popirju, kako z zlobnim in neumestnim „zasajanjem“ in „kultiviranjem“ planin pašne pravice umetno uničujejo, da preženo kmeta z njegovo živino, kako se daje prednost divjim kozam in sploh divjačini pred kravami²⁾. Poročilo navaja dobre tozadevne naredbe in obljube vlade in se sploh prav temeljito peča z vsem tem vprašanjem.

Kar se tiče predlogov druge skupine, poudarja poročilo potrebo umetnih gnojil, da se primanjkljaj potrebnih rudninskih hranilnih snovi in istotako dušika z umnim ravnanjem s hlevskim gnojem in z gnojnico nadomesti, priporoča združno dobavo umetnih gnojil, ki je cenejša in jamči za pravo kakovost, priporoča boj proti kartelom tvornic in porabo vodnih sil v svrhu izdelovanja cenih dušičnatih gnojil iz zraka; poziva vlado, naj dopusti, da se porabijo bogate zaloge kajnita v Galiciji.

Glede predlogov o povzdigi živinoreje se poročilo sklicuje na zakon z dne 30. decembra l. 1909. in se izraža želja, da naj se dovoljeni denar namenu primerno porabi, in glede cenejše živinske soli se poročilo sklicuje na mnogobrojne resolucije, ki naj jih vlada vendar enkrat upošteva.

Na podlagi obširnega utemeljevanja je kmetijski odsek stavil naslednje predloge:

1. Zakonska predloga glede uravnave in odkupa služnosti ter
2. zakonska predloga glede uravnave užitnih in upravnih pravic pri skupnih zemljiščih, ki se z njo razširijo in izpremenijo določbe zakona z dne 7. ju-

¹⁾ Ko smo svojčas popisali in ožigosali lopovščine pri odvezi in uravnavi pašnih pravic na Kranjskem, je prišel urednik »Kmetovalca« v kazensko preiskavo, a tožiti si ga niso upali, ker je, žal, že v preiskavi izdal svoje dokaze. Kako se izpreminjajo časi!

²⁾ Potem pa tožijo o pomanjkanju mesa!

nija 1883. Zasebnopravna razmerja se morajo pri skupnih zemljiščih določiti, užitne pravice, ki jim ni oporekati, se morajo vpisati v kataster.

Užitne pravice kočarjev in malih posestnikov pri skupnih in občinskih zemljiščih se morajo zavarovati.

3. Vlada se poziva, da vloži v vseh deželnih zborih zakonske načrte o zlaganju zemljišč, oziraje se na deželne razmere, ter da dela na to, da se hitro rešijo.

V zakonskih načrtih je treba komisijske razprave olajšati, skrbeti za enostavnejše in cenejše postopanje ter sprejeti na podlagi postopanja potrebne izpremembe brez ozira na državni zakon z dne 7. junija 1883, v zmislu § 12. državnega osnovnega zakona.

4. Vlada naj dela na to, da se v vseh deželah, kjer se nahajajo planine in pašniki v obsežni meri, sprejmejo in izvrše zakoni v varstvo planin; dalje se vlada poziva, da za izboljšanje planin postavi v državni proračun izdatne državne podpore, ki se bo z njimi moglo pospeševati pridelovanje krme na teh planotah, ki merijo stotisoče hektarov.

V ta namen naj vlada tudi s poučevanjem in s podporami pospešuje vršitev potovalnih tečajev za planine v posameznih deželah.

5. Vlada naj energično izvede že nameravano akcijo glede porabe državnih posestev za pomnožitev pridelovanja krme.

6. Vlada naj z vsemi sredstvi kar najbolj pospešuje pridelovanje umetne krme ter izboljšuje rast trave na travnikih, ki so vsled suše nujno potrebni pomlajenja, stem, da primerno podpira nakup dobrih, zanesljivih deteljnih in travnih semen.

Da se zagotovi splošno vdomačenje travnih semen, so potrebne semenske priglédne postaje, ki naj jih država podpira. Zato se mora njih ustanavljanje vsestransko podpirati, ker se le stem obvaruje manjši kmečki posestnik pred nepoštenimi trgovinami s travnimi semeni.

7. Posebna skrb vlade naj bo, da v svrhu pomnožitve naših travnikov podpira splošno porabo umetnih gnojil, in sicer stem, da pospešuje skupno nabavo umetnih gnojil, da dovoljuje brezobrestna posojila za njih nakupovanje. Dalje naj obrne vso pozornost in svoj vpliv zoper izkoriščanje kmetovalcev pri nabavi umetnih gnojil od strani kartelov, ki jih imajo tvornice za umetna gnojila.

Pri porabi velikih, močnih vodnih sil, zlasti v planinskih deželah, naj državna uprava skrbi za to, da se vodne sile porabljajo za pridobivanje dušika, ki ga tako manjka naši zemlji.

Državna uprava solin naj skrbi za izdatnejše dobivanje kalijevih soli, zlasti v galiških salinskih rudokopih, in naj daje kalijevo sol kmetijstvu za nabavno ceno.

Prav tako se vlada ponovno poziva, da zniža cene živinske soli in tako nabavo tega pri pokladanju sirove krme tako potrebnega pripomočka omogoči tudi najrevnejšim kmetovalcem.

Dalje se vlada poziva, da se resno prične zanimati za vprašanje glede pridobivanja gnojne gošče, ki se nabira v odtočnih vodah kanaliziranih mest, v svrhu kmetijskega gnojenja, da stopi tozadevno v zvezo z občinskimi zastopi, da preskusi različna novejša tehniško-kemijska postopanja za pridobivanje suhih gnojil iz mestnih gnojnic ter podpira primerne praktične poskuse z državnimi podporami.

8. Vlada se poziva, da pri vseh izboljševalnih in zlagalnih delih, ki se vrše v povzdigo pridobivanja krme, nastavlja le kulturne inženirje.

9. Lovski zakoni se morajo izpremeniti v obrambo kmetijstva; zlasti naj vlada dela na to, da se izključijo točasno v posameznih deželnih zakonih za veleposestvo določene ugodnosti, kakor predzakupna pravica na osredke (enklave) in umetna zložba lovišč, n. pr. omejena od rek, cest itd. Prav tako naj se prepove ustanovitev novih svojih lovišč in nakupovanje kmečkih posestev, zlasti v to svrhu, da bi se izpremenila v lovišča.

10. C. k. vladi se najtopleje priporoča, da se erarni nepogozdeni služnostni pašniki v planinah ter v drugih krajih prepuste kmetijskim zadrugam in združbam proti letnim odplačilom kupnine.

11. C. k. kmetijsko ministrstvo naj skrbi za to, da se državna sredstva v povzdigo naše živinoreje, zlasti govodi in prašičev, rabijo po gotovem načrtu, da bo naša živinoreja ne le v kolikostnem oziru že zaradi predlagane pomnožitve pridobivanja krme, ampak tudi kakovostno tako napredovala, da bo naša živinoreja docela pokrivala domači mesni trg, a tudi ostane zmožna za izvoz, ker moremo svoj izvoz pospeševati in si ga zagotoviti le z izvrstno živino.

12. Vlada naj z vsemi sredstvi pospešuje ustanavljanje kmetijskih živinorejskih, živinoizboljševalnih in živinoredilnih zadrug ter pašniških gospodarskih zadrug. Prav tako naj država podpira tudi mlekarke zadruge.

13. Vlada naj pospešuje vnovčevanje živine in naj skrbi za to, da ostane naša živina, ki predstavlja velikansko vrednost našega narodnega gospodarstva, neokužena in da se splošno izvede zavarovanje tega velikega narodnega premoženja.

V prihodnji št. Kmetovalca objavimo govor državnega poslanca, predsednika naše c. kr. kmetijske družbe gosp. komercialnega svetnika Povšeta, ki je z njim te predloge utemeljil.

Zatiranje poljskih miši z legarjevim bacilom.

Poljske miši je mogoče zatreti, če se okužijo z Löfflerjevim bacilom, ki pri njih povzroči legar, ki za njim večinoma poginejo. Ker je pa ravnanje s temi bacili lahko tudi za ljudi nevarno, zato je c. kr. deželna vlada kranjska izdala naslednjo naredbo:

Kakor poroča c. kr. ministrstvo za notranje zadeve, se je v zadnjih letih večkrat dognalo, da so osebe, ki so v svrhu zatiranja miši polagale kruhove kosce, napojene z bacili mišjega legarja, obolele za boleznijo, podobno legarju.

Da se preprečijo taka obolenja pri tem delu, ki se je sicer v naši deželi doslej še redkokrat vršilo, odreduje deželna vlada po zaslišanju deželnega zdravstvenega sveta naslednje:

1. Šolske otroke in sploh otroke rabiti pri tem delu je prepovedano, ker od otrok ni pričakovati tiste previdnosti, ki je predpisana pri ravnanju z okuženimi koščeki kruha.

2. Tisti, ki z omenjenimi bacili nameravajo miši zatirati, morajo to prej naznaniti svojemu okrajnemu glavarstvu ter so dolžni pri delu zaposlenim osebam zabičiti, da se strogo ravnajo po predpisih, in to ravnanje nadzirati. Previdnost v delu obstoji v tem, da je med pokladanjem okuženih koščekov kruha strogo prepovedano dotikati se ust z nesnažnimi rokami in zlasti je prepovedano med delom jesti, piti in kaditi. Po izvršenem delu se morajo roke in obraz umiti z

gorko vodo in z milom ali pa z gorko raztopino sode. Vse posode, ki so se rabile za napravo in prenašanje kruhovih okuženih koscev, se morajo takoj po porabi skrbno sprati z vročo sodovo raztopino.

3. Za zatiranje miši potrebne kulture bacilov mišjega legarja se smejo dobivati izključno le od nižje-avstrijske kmetijske bakteriološke postaje na Dunaju, ki odjemalcem da potrebna navodila.

Gnojenje krompirju, zlasti z umetnimi gnojili, s posebnim ozirom na amonijev sulfat.

Krompir na vsaki zemlji dobro uspeva, če je poskrbljeno, da dobi redilne snovi v lahko užitni obliki. Krompirju najmanj prija težka zemlja; v njej je najbolj boleznim podvržen. Dobro prerahljana zemlja, ki je predorna, je najboljša za krompir, ker se v njej najlaže razprostirajo mehke krompirjeve korenine.

Redilnih snovi pa krompir izredno veliko zahteva. Ob navadni letini vzame krompir iz zemlje na hektaru

60 kg dušika,
30 „ fosforove kisline in
100 „ kalija.

Iz tega vzroka bodi njiva že od prej dobro zagnojena, kajti svež hlevski gnoj se ne razkrajaja dovolj hitro in ne nudi krompirju zadostne hrane, povzročaja pa tudi krompirjeve bolezni, zlasti gnilobo. Najboljša postrežba krompirju je gnojenje s hlevskim gnojem jeseni, in spomladi pomožno gnojenje z umetnimi gnojili, ker tako ravnanje nudi krompirju največ hitro užitnih redilnih snovi.

Če krompirju gnojimo s hlevskim gnojem jeseni, potem je njivo spomladi pognojiti pred saditvijo krompirja s

75—100 kg amonijevega sulfata,
150—200 „ superfosfata in s
150—200 „ 40 % kalijeve soli.

Množina teh umetnih gnojil se ravna po množini jeseni porabljenega hlevskega gnoja, t. j. čim močnejše smo z njim gnojili, tem manj je vzeti umetnih gnojil. Ozirati se pa moramo na dejstvo, da pri nas hlevskemu gnoju primanjkuje zlasti fosforove kisline in kalija. Če se torej držimo našega običaja, krompirju s hlevskim gnojem postreči šele spomladi, moramo vendar hlevski gnoj z navedenimi umetnimi gnojili ojačiti, ker le tedaj nam je pričakovati bogatega pridelka in takega krompirja, ki ni voden, temveč močno škrobnat ter redilen in okusen.

Krompirju moremo pognojiti tudi samo z umetnimi gnojili, in sicer spomladi, ter je vzeti na ha 300 kg amonijevega sulfata, 400 kg superfosfata in 400 kg 40 % kalijeve soli. Na mernik posetve je vzeti desetino tu navedenih množin.

Umetna gnojila se morajo po štipanju takoj z brano podvleči.

Bodi na tem mestu omenjeno, da sta amonijev sulfat kot dušikovo in superfosfat kot fosforovo gnojilo na vseh zemljah priznana kot izborna učinkujoči umetni gnojili za krompir, ki pa seveda prideta do prave veljave šele s pridevkom kakega kalijevega gnojila, n. pr. kalijeve soli, ali vsaj pepela.

Prav toplo priporočamo našim gospodarjem, naj delajo poskušnje z omenjenimi umetnimi gnojili pri krompirju. Kdor sadi med krompir tudi fižol,

ta bo imel prav gotovo tudi pri fižolu imeniten uspeh.

Za poskušnje priporočamo zmes iz $\frac{1}{6}$ amonijevega sulfata, $\frac{2}{6}$ superfosfata in $\frac{3}{6}$ kalijeve soli. Na mernik posetve se vzame 50 do 100 kg te mešanice, in sicer z ozirom na to, kako močno se je gnojilo s hlevskim gnojem, oziroma kako je njiva že od prej zagnojena.

Končno naj pripomnimo še tole: Amonijev sulfat je za krompir posebno in čudovito učinkujoče gnojilo, kakor nobeno drugo, in izdatno nadkriljuje celo hlevski gnoj, ki se počasi razkrajaja, kajti zemlja amonijev sulfat vsrka, tako da to gnojilo vso dolgo dobo krompirjeve rasti neprestano daje potrebni dušik tej naši prekornosti rastlini.

Kdor krompir prideluje in mu gnoji po starem običaju ter pred setvijo podvleče na mernik posetve še kakih 20—40 kg (z ozirom na porabljeno množino hlevskega gnoja) amonijevega sulfata, se bo prepričal o njegovem velikanskem in blagodejnem učinku.

Uspeh poskušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi dušičnatimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom.

(Dalje).

Anton Pelc, Ribnica: Amonijev sulfat se je za prvo košnjo jako dobro sponesel in se je na travniku tako poznal, kakor bi bilo zarezano. Pri košnji otave pa ni bilo več poznati boljšega učinka; morda je bil vzrok, ker smo zaradi slabega vremena tri tedne prepozno kosili in je bila spodaj trava že vsa gnila. (Amonijev sulfat hitro in le kratek čas učinkuje, in sicer tem krajši čas, čim rahlejša je zemlja. Priporočamo Vam letos poskus ponoviti ter v to svrhu vzeti spomladi le dve tretjini amonijevega sulfata, ostalo tretjino pa precej po prvi košnji, ki naj se raztrese v suhem vremenu na popolnoma suhe rastline, drugače amonijev sulfat vse požge. Ured.)

Josip Vole, župnik, Rova: Uspeh gnojitve z amonijevim sulfatom je bil nad vse pričakovanje presenetljiv. Pogojil sem z njim na dveh delih travnika; eden njih je bil prej gnojen s Tomasovo žlindro in s kajnitom, drugi pa s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo. Uspeh je bil na obeh mestih enak, in sicer za tretjino boljši kakor drugod. Nekega tukajšnjega posestnika je ta uspeh tako razvnel, da je naročil letos amonijevega sulfata, vključno njegovi razmeroma visoki ceni, da ga poskusi tudi na njivah.

Ignacij Strmljan, Tenetiše: Amonijev sulfat sem potresel po travniku, ki je bil prejšnjo jesen pogojen s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo. Seno je zrastle domalega še enkrat lepše kakor tam, kjer je bilo gnojeno samo s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo. Otava je bila pa tako lepa, da še nikdar nisem videl take. Pet kilogramov amonijevega sulfata sem dal krompirju, ki je bil jeseni pogojen s hlevskim gnojem in spomladi s superfosfatom in s pepelom. Ta krompir je ostal veliko dlje časa zelen in pridelek je bil veliko bolj debel.

Ivan Bogataj, Ledine, in Anton Seljak, Idršek: Midva sva z amonijevim sulfatom prav zadovoljna, kajti uspeh je bil tako očiten, da ga je lahko vsak takoj spoznal. Pridelek je bil znatno večji kakor pri gnojenju samo s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo.

Franc Štros, Stara Fužina: Z učinkom amonijevega sulfata sem bil prav zadovoljen. Jeseni sem po-

štupal senočet z ilovnato zemljo s 400 kg Tomasove žindre in s 100 kg kalijeve soli, spomladi pa polovico tega sveta s 50 kg amonijevega sulfata. Učinek se je že v enem mesecu očitno pokazal, ruša je postala vsa bolj temnozelena in zrasle so bolj zlahtne trave tako gosto, da nisem mogel več videti do dna, in ko sem stopal po travniku, se mi je zdelo, kakor bi hodil po kožuhu. In kakšen razloček se je pokazal pri košnji! Jaz sem 32 let star, pa take trave v svojem življenju še nisem kosil. Trava mi je segala do prsi, pri košnji me je vse bolelo, kosa kar ni hotela skoz travo in grabljevka se je pritoževala, da trave ne more narazen spraviti. Četrť ure daleč iz druge strani se je videla parcela, pognojena z amonijevim sulfatom, in pridelek je bil več kakor za polovico večji kakor na tistem prostoru, ki je bil pognojen samo s Tomasovo žindro in s kalijevo soljo. Pri grabljenju je bila kar butara pri butari, in dasi pridelka nisem tehtal, morem izdatno večji pridelek presoditi iz tega, da so mi poprej navzlic gnojenju s Tomasovo žindro in s kalijevo soljo zadostovale svisli, dočim sem lansko leto vsled gnojenja z amonijevim sulfatom moral peljati dva velika voza sena domu.

(Dalje prihodnjič.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Drugi odgovor na 41. vprašanje: Glede plodnosti telet dvojčkov smo prejeli naslednje poročilo od gosp. S. Rejca v Doleh: Pred 25 leti smo imeli pri nas kravo, ki je pri sedmih porodih vsega skupaj storila 18 telet, in sicer petkrat po dva in dvakrat po štiri. Kadar je krava storila štiri teleta, takrat so vselej vsa teleta poginila, in pri zadnjem takem porodu je tudi krava sama poginila. Dvakrat so bili dvojčki te krave junčki, trikrat pa junice. Junčki so postali prav lepi in pridni voli, dočim se od junic dvojčic nikdar ni nobena ubrejila. — K temu poročilu pristavimo, da je za nas popolnoma verjetno. V našem prvem odgovoru na 41. vprašanje smo odločno zapisali, da sta junici dvojčici sicer za pleme sposobni, vendar se to z gotovostjo nikdar ne more naprej trditi.

Drugi odgovor na vprašanje 58. Če je deteljno seno dobra krma za prasiče, nam je g. župnik Janez Mikš iz Trstenika sporočil naslednje: Jaz vedno pokladam svojim plemenskim svinjam deteljno otavo z nuko, ki jo s slamoreznico zrežem in potem samo oparim in nič ne kuham. Seveda se primešavajo otrobi in repa. Pri taki krmi svinje kaj lepo uspevajo. Če se pomisli, koliko denarja nekteri izmečejo za ajdove pleve in za deteljni prah, ki sta slabša krma kakor posušena zadnja detelja, se kar čudim, da se ljudje bolj ne poprimejo takega krmljenja, kajti detelja nikjer toliko ne zaleže, kakor pri prasičih. To poročilo se popolnoma strinja z našim prvim odgovorom, kajti tudi mi smo za krmljenje suhe krme prasičem, celo če so na tako krmo vajeni; odločno smo pa označili potrebo pridevka kakega močnega krmila, kakor so na pr. otrobi, tropine itd.

Vprašanje 60. Ali je za temelj novega poslopja umestno rabiti gramoz in cement; in kateri cement

je v to svrhu boljši, portlandski ali romanski? (M. O. v O.)

Odgovor: Mešanica iz gramoz, peska in cementa, primerno poškopljena z vodo, da beton. Beton se dandanes smatra za najboljši temelj za vsakovrstna poslopja in se rabi celo za napravo temeljev v močvirnem svetu, kjer se je poprej moral postavljati temelj na pilote. Beton iz portlandskega cementa je na vsak način boljši kakor iz romanskega cementa.

Vprašanje 61. Moji štiritedenski pujski zelo kašljajo. Eden je poginil štirinajst dni star, drugi pa štiri tedne. Ta dva pujska sta tudi težko dihala in jima je kaža dva dni pred poginom v grlu močno grgljalo. Kakšna bolezen je to, kako se prepreči, oziroma zdravi? (F. F. v J.)

Odgovor: Vaši pujski so se morda prehladili in so dobili nahod, ki je pri teh živalih precej opasen, če se v svinjaku ne skrbi za enakomerno, zadostno toplino, da je vsako nadaljnje prehlajenje preprečeno, in nahod v kakih dvanajstih dneh samodsebe ne preide. Če se pa nahodni pujski med boleznijo vnovič prehladijo, je pa navadno zdravljenje zastoj ter živali poginejo. Kašelji sploh ni bolezen ampak le posledica, oziroma znamenje kake bolezni. Poleg prehlajenja more povzročiti kašljanje tudi jetika, prasičja kuga itd. Kašelji z nevarnimi posledicami povzročijo tudi glive-plesnivke, če prasiči brskajo po plesnivih stelji in te glive vdihavajo.

Vprašanje 62. Lansko leto sem kupil nov semenski krompir, ki sem ga med rastjo dvakrat škropil z modro galico, in sicer prvič, ko se je krompir osipal, in drugič, ko je cvetel. Krompir se je prav dobro sponesel in je tudi okusen. Letos pa ta krompir, ki ga imam za seme hranjenega, zopet slabo kali in bom težko dovolj semenskega krompirja odbral. Kaj je temu vzrok, kako je tej nepriliki odpomoči in ali sta morda zemlja ali podnebje vzrok (J. S. v M.)

Odgovor: Slabo kaljenje krompirja menda imenujete tisto kaljenje v shrambi, ki se na ta način kaže, da posamezni gomolji poganjajo prav veliko zelo tenkih klic namesto manjše število krepkih klic. Tak krompir za saditev res ni veliko vreden. Kaj je temu vzrok, ni tako lahko povedati. Na vsak način so krompirjevi gomolji oslabileni, kar čestokrat prihaja pri nas od slabe razvade, da krompir prezgodaj kopljejo, preden je v zemlji dovolj dozorel. Tudi lansko mokro leto je lahko vzrok, kajti od premočnega dežja je bilo krompirjevo listje navzlic škropljenju vendar skoraj povsodi močno bolno, se je prezgodaj posušilo in krompir se ni mogel dovolj razviti, oziroma dozoreti. Če se krompir sadi na svež hlevski gnoj, ga bolezen tudi močneje prijema. Krompir pač zahteva od zemlje veliko rodovitnosti, a to naj ima od prejšnjega gnojenja, ali pa od gnojenja z umetnimi gnojili. Letos Vam priporočamo saditi dobro dozorel semenski krompir, in sicer ne na svež hlevski gnoj, in če njiva ni od prej dovolj zagnojena, pa morate vzeti umetna gnojila. Posebno imenitno umetno gnojilo za krompir je amonijev sulfat, ki se pa seveda mora rabiti obenem z rudninskimi superfosfatom in s kalijevo soljo. Krompirju morejo škodovati tudi razne glive v zemlji. — Najnovejše izkušnje so pokazale, da se zemlja za krompir prav dobro razkuži z žveplom, če se taka žveplena moka, ki se rabi za žveplanje trt, spravi v zemljo, enako umetnemu gnoju. Dognano je namreč, da žveplo v zemlji koristno učinkuje na pridelek krompirja, dasi vzrok še ni popolnoma pojasnjen; vendar utegne vzrok biti v zatiranju škodljivih gliv in v posredovanju pri uživanju dušika. Beljakovine so vedno v nekaki zvezi z žveplom, in iz tega se da tudi dober učinek amonijevega sulfata izvajati, kajti amonijev sulfat je spojina žveplene kisline z amoniakom. Da bi Vaše podnebje ne bilo dobro za krompir, ni misliti.

Vprašanje 63. Imam njivo, ki je bila pred dvema letoma obsejana z lucerno, a lucerna je bila precej spodjedena, zato sem vanjo podsejal travne zmesi ter sem njivo pognojil s kostnim superfosfatom in s kalijevo soljo. **Ali se more trava okoristiti s tistim dušikom, ki ga je lucerna spravila iz zraka v zemljo,** ali pa naj še posebej z dušikom gnojim, in sicer z amonijevim sulfatom, in koliko tega gnojila naj vzamem na oral? (A. Z. v G.)

Odgovor: S pomočjo posebnih gliv, ki žive v zemlji, more lucerna kot stročnica jemati dušik iz zraka, in sicer tem potom, da se na koreninah naredijo bulice, ki vsebujejo močno dušičnato tvarino. Živa lucerna dušik iz teh bulic sama porabi, korenine z bulicami od umrle lucerne pa puste svoj dušik v zemlji, ki pride drugim rastlinam v korist. Na Vašem deteljšču bodo torej trave dobivale le dušik od odmrlih lucerninih korenin, ki pa segajo precej globoko, kamor korenine trav ne pridejo, in tega dušika bržkone sploh ni veliko, kajti one živali in mrčes, ki so lucerni spodjedle korenine, so bržkone požrle večino teh bulic. Ker bodo pa trave le tedaj dobro uspevale, če najdejo v zemlji dovolj dušika, zato jih ne bo napačno okrepiti s kakim dušičnatim umetnim gnojilom, in sicer z amonijevim sulfatom, ki je v to svrhu prav izboren. Priporočamo Vam pognojiti oral deteljšča s kakimi 50—75 kg amonijevega sulfata, ki ne bo koristil samo travam, ampak tudi opešani lucerni.

Vprašanje 64. Po katerih znamenjih se da **dognati spol gosi?** (A. v na B.)

Odgovor: Pri mladih gosih je silno težavno ločiti samca od samice in celo večji ljudje se kaj lahko motijo. Razburjen gosjak ima kričoč in trobentni podoben glas, dočim se gos bolj zamolklo oglašča. Pri dozorelih živalih, ki so že za plemo sposobne, se pa spol laže da dognati. Taka žival se položi na hrbet in se z roko precej močno pritiska proti zadnjici. Ob takem pritisku stopi iz zadnjice pri gosjaku kratko moško spolovilo.

Vprašanje 65. Imam tri leta staro **kobilo, ki pri delu težko diha in kašlja.** Ljudje pravijo, da kobilo naduha lovi. Kobila ni nič kaj debela in se navzlic dobri krmi ne redi. Kaj utegne biti kobili in kako naj se zdravi? (L. S. v Š.)

Odgovor: Na čem je Vaša kobila bolna, bi edino živinozdravnik mogel pravo pogoditi, ki bi žival preiskal. Če je kobila res nadušljiva, prihaja ta bolezen od pokvarjenih pljuč ali od bolnega srca. Nadušljivost je največkrat posledica vnetja pljuč, more ji pa biti vzrok tudi prenaporno delo ali pokladanje plesnive in premočne krme. Tudi predolgo bivanje v hlevu more povzročiti naduho. Naduha pri mladih konjih se včasih da ozdraviti ali vsaj zmanjšati. Prvi pogoj za to je, da je bolni konj v prav zračnem hlevu in se mu poklada lahko prebavna krma. Nadušljivost se tudi zdravi z arzenikom, z jodom itd., a tako zdravljenje se more vršiti le pod nadzorstvom živinozdravnika.

Vprašanje 66. Svoje kozo sanske pasme imam vedno v hlevu ter jo krmim s samim senom. **Ali bi kazalo pokladati tej kozi zaradi boljše molže kake oljne tropine,** in sicer kako in koliko? (P. Z. v R.)

Odgovor: Na vsak način je napačno, če imate kozo neprenehoma v hlevu, kajti ne kmalu ktera domača žival potrebuje toliko gibanja na prostem v čistem zraku, kakor koza. Koza je pač ustvarjena za uživanje sena in poleti ji posebno dobro de paša in listje, vendar ji pozimi ne bo škodoval majhen pridevek kakega močnega krmila, kakor so n. pr. oljne tropine. Oljnih tropin naj koza dobiva na dan največ $\frac{1}{8}$ kg in sicer se morajo tropine suhe pokladati; le toliko naj se poškrope, da jih žival pri jedi ne more razpršiti.

Vprašanje 67. **Ali naj žrebe precej po porodu dobi prvo materno mleko,** ali naj se to mleko prej pomolze? (J. P. v G.)

Odgovor: Kobilje mleko precej po porodu, t. j. takozvano mlezvo ali zvaro, žrebe mora dobiti, ker je to mleko lahko dristilo, ki je od narave za to doloceno, da se žrebetova čreva izpraznijo matrne smole, ki se je pred porodom v njih nabrala. Če bi pa mlezva te potrebne lahke driske ne povzročila, je pa žrebetu vtekniti v zadnjico majhen konec tenke lojene sveče, ki žrebe navadno prav kmalu prisili, da se iztrebi.

Vprašanje 68. V zadnji številki „Kmetovalca“ pravite v spisu „K vzreji mlade govedí,“ da imamo mi večinoma slabo seno, ker travnike prepozno kosimo. Vem, da je pravi čas travnike kositi, ko večina rastlin prične cveteti, a tega pravila se je težko držati, kajti košnja traja pri nas mesec dni. Ali bi ne bilo pametno travo poprej pričeti kositi? S prezgodnjo košnjo bi pa menda tudi ne dobili dobre krme. **Kako naj torej ravnamo, da dobimo kolikor mogoče dobro in tečno seno?** (I. Ž. v M.)

Odgovor: S prepozno košnjo, ko večina travniških rastlin že odcvete, se dobi le malovredno seno. Priznamo, da so pri nas zaradi pomanjkanja delavcev pri košnji velike ovire in da je težko naenkrat in ob pravem času vse travnike pokositi. Ravnanje se je pač po razmerah. Najprej je treba pokositi tiste travnike, kjer je trava najbolj zrela. Na vsak način ja pa prezgodnja košnja vendar še boljša, kakor prepozna. Nikar ne mislite, da mlada trava da malovredno seno. V mladi travi je veliko fosforovih snovi in veliko dušičnatih snovi, ki sicer niso vse beljakovine, a goved more s pridom uživati dušičnate snovi, ki niso beljakovine. Pri konjih je seveda drugače. Z dobrim gnojenjem z gnojem, ki ima v sebi vse hranilne snovi, zlasti dovolj dušika, povzročimo na travnikih bujno rast, in v tem slučaju rastline ne cveto in ne odvetajo tako hitro, kakor na nezagnojnih travnikih, zato se more košnja raztegniti čez razmeroma daljšo dobo, in poleg tega so rastline zaradi dobrega gnojenja tečnejše.

Vprašanje 69. Pri nas je navada, jeseni kupiti mlade prasiče, ki jih imamo čez zimo v svinjaki v hlevu. V teh svinjaki se prasiči silno onesnažijo in poblatijo, zato jih nekteri pero in čistijo z mlačno vodo, dočim so drugi proti takemu ravnanju, češ da se prasiči vseeno dobro redijo. **Kakšno je Vaše mnenje in ali priporočate prasiče snažiti?** (M. J. v V.)

Odgovor: Pri Vas kupujete hrvaške prasiče, ki so utrjeni in zato marsikaj prenašajo, kar bi žlahtnim prasičem ne ugajalo. Napaka je že ta, da imate slabe svinjake, kjer se prasiči onesnažijo in poblatijo, ter jih silite, da morajo postati pravcete „svinje“. Prasič je zelo snažna žival in hoče biti snažen, če mu je to le mogoče, in tudi hrvaški prasič prav gotovo dobro poplača snago z boljšim uspevanjem. Na vsak način imajo tisti prav, ki svoje prasiče z mlačno vodo pero in čistijo, ker taki prasiči prav gotovo rajši ostanejo zdravi in se gotovo bolj rede kakor umazani. Tedi pri Vas morate slednjič pri prasičereji napredovati in morate pričeti z rejo žlahtnejših prasičev, ki so seveda bolj občutljivi in ne prenašajo slabih, temnih in zatohljih svinjakov. Če taki prasiči nimajo v svinjaku potrebne snage, potem bolehalo, dobivajo bolno kožo in se slabo rede. Tudi kupovanje tujih prasičev ni umno, kajti stem gre veliko denarja iz dežele, zato Vam priporočamo prasiče žlahtnih pasem doma rediti, da se morejo prasiči za rejo doma kupovati.

Vprašanje 70. **Zakaj se kravam majejo zobje,** da ne morejo ne jesti in se po desetkrat oddahnejo, da se enkrat napijejo? (N. N. v M.)

Odgovor: Vi svojega vprašanja niste podpisali, zato bi Vam pravzaprav niti ne smeli odgovoriti, naredimo pa izjemo zaradi vprašanega predmeta, ki marsikoga drugega tudi more zanimati. V bodočnosti torej vsako pismo podpišite, saj mi tako med vprašanji in odgovori in v listnici uredništva nikdar ne navedemo imena. Predvsem si zapomnite, da se sprednji zobje pri govedu vedno bolj ali manj majejo, ker niso v čeljusti tako trdno pritrjeni, kakor pri drugih živalih. Žal, da naši živinorejci niti tega ne vedo, in če slučajno pridejo na to dejstvo, pa mislijo, da so živali bolne, in dostikrat se dogaja, da mazači s kladivom zobe pritrjujejo. To vse skupaj je pa velika neumnost. Kadar se zobno meso zrahlja, takrat se seveda zobje še bolj majejo. Vaše krave so pa na vsak način bolne in dotična bolezen povzroča rahljanje zobnega mesa, oziroma zob, in če naj se ta neprilika odpravi, je treba naravo boleznini dognati ter jo s primernim zdravljenjem odpraviti. Kakšno bolezen imajo Vaše krave, mi seveda ne moremo vedeti, bržkone so pa splošno obolele in zato bolezen vpliva tudi na zobovje. Prav lahko je pri Vas vzrok slaba krma, ki ji manjka rudninskih hranilnih snovi in je v tem slučaju pravo zdravilo le dobra krma. To je pa seveda le naše domnevanje, kajti kaj določenega bi mogli le tedaj izreči, če bi vse razmere, oziroma boleznini Vaših krav poznali. Pri Vas v Mokronogu imate prav dobrega živinozdravnika, pokličite ga, in on gotovo pravo pogodi.

Vprašanje 71. Kupil sem del smrekovega gozda za domačo rabo, a sosed mi nikakor ne dovoli spravljati lesa čez njegov del gozda, dasi bi ne imel nobene škode. Sicer sem pa pripravljen povrniti vsako slučajno škodo, kakor jo cenijo občinski cenilci. Drugje lesa skoraj ne morem iz gozda spraviti, ali pa le s prav ogromnimi stroški. **Ali mi more sosed braniti les iz gozda spravljati po njegovem zemljišču,** če se zavežem plačati storjeno škodo? (F. M. v D.)

Odgovor: Glasom § 24. gozdnega zakona je vsak lastnik zemljišč dolžan pripustiti spravlanje gozdnih pridelkov čez njegov svet, če to drugače sploh ni mogoče ali če je združeno z neprimerno visokimi stroški. Spravljanje gozdnih pridelkov čez tuj svet se mora vršiti na najmanj škodljiv način ter je vsako poškodbo treba popolnoma povrniti. O potrebi spravlanja lesa čez tuj svet odloči okrajno glavarstvo dogovorno s strankami in na podlagi izreka izvedencev. Pri tem je že začasno treba določiti odškodnino. Če se stranke z razsodbo okrajnega glavarstva ne zadovoljijo, se smejo pritožiti na deželno vlado. Če se glede odškodnine ne doseže sporazumljenje, se sme po dovolitvi okrajnega glavarstva les vendar pričeti iz gozda spravljati, če se prej založi določena vsota za slučajne poškodbe. Stranka, ki misli, da je oškodovana, ima potem pravico pobotati se sodnijskim potom.

Kmetijske novice.

Mlekarski tečaj priredi deželni odbor v času od 20. aprila do 15. septembra t. l. v zadrudni mlekarni na Vrhniki. V tečaj deželni odbor sprejme 14 učencev. Na Kranjsko pristojni učenci plačajo za hrano, stanovanje in pouk za ves čas tečaja po 150 K, izvenkranjski učenci pa po 250 K. Šestim na Kranjsko pristojnim učencem podeli deželni odbor popolnoma prosto mesto. Prošnje za sprejem se vlagajo na deželni odbor do 5. aprila t. l. Prošnjam se morajo priložiti dokazila o dovršeni starosti 16 let, o domovinski pravici, o primernem zdravju in o lepem vedenju. Učenci, ki se bodo učili popolnoma na svoje stroške, morajo priložiti tudi obvezno pismo staršev ali varuhov, da bodo plačevali zanje oskrbnino.

Za naše mlekarnstvo. Na tisoče denarja prinaša mlekarnstvo našemu kmetu vsako leto, odkar so zrasle po

deželi mnogobrojne mlekarske zadruge. Da se pa tako važna panoga našega narodnega gospodarstva ne zanemari, temveč utrdi in da se odpravijo nedostatki, ki se pri tej vrsti zadrug kaj radi pojavljajo v mlekarsko-tehničnem, kupčijskem in posebno združnem oziru, je deželni odbor kranjski sklical posvetovanje zastopnikov mlekarskih zadrug, včlenjenih pri „Mlekarski Zvezi“ in „Zadrudni Zvezi“ v Ljubljani, na dan 4. aprila t. l. dopoldne. Ker se poleg zastopnikov zadrug in obeh zvez posvetovanja udeležijo tudi strokovnjaki v mlekarnstvu in združništvu, se bo to posvetovanje vršilo v zborovalni dvorani deželnega zbora.

Vinogradniki, ki žele dobiti škropilnice (sestave: Avstrija, Hidrolina, Avtomata itd.), oziroma žveplalnike (Vindobona itd.) tvrdke F. Nechvile na Dunaju po najmanj 20% nižji ceni, naj se čim prej zgledajo potom županstva ali pa naravnost pri c. kr. vinarskem nadzorstvu v Kandiji pri Rudolfovem.

Sadjarški tečaj v Št. Rupertu. Da se sadjarstvo v tukajšnji občini povzdigne in da bi tudi starši podpirali kmetijski pouk v ponavljalni šoli, se je vršil v Št. Rupertu sadjarški tečaj. Dvakrat je o tem predmetu predaval tukajšnji šolski ravnatelj g. Aleks. Lunaček mnogobrojno zbranim posestnikom in mladeničem. Prvič: Kako povzdigniti sadjarstvo v dobičkonosno kmetijsko panogo; o priporočljivih vrstah sadnega drevja, čigar sadje se vselej lahko na razne načine porablja; o pravilni saditvi sadnega drevja in o obrezovanju. Drugič pa: O oskrbovanju sadnega drevja na stalnem mestu ter o škodljivcih in o uspešnem zatiranju teh škodljivcev. Umestno je vpletel prošnjo, naj bi starši in odrasli ne zatirali z omalovaževanjem ali celo s posmehovanjem veselja ki ga kaže mladina do sadjarstva, kadar hoče to, kar je bilo v šoli pridobljeno, doma praktično uporabljati, temveč, naj jo še spodbujajo in ji pomagajo. Zanimivemu predavanju s praktičnimi zgledi in s pojasnili so poslušalci tudi z zanimanjem sledili, tako da je najboljšje upanje, da bo uspešen predavateljev nesebični trud, še tako zanemarjeno sadjarstvo povzdigniti na višjo stopnjo. To predavanje s praktičnim razkazovanjem se bo poleti nadaljevalo na šolskem vrtu. Iz šolskega vrta se je po zelo nizki ceni domačinom oddalo 700 lepih drevesec. Vsak iz ponavljalne šole iztopivši učenec dobi brezplačno po eno vzgojeno drevesce in tudi od njega požlahtnjen divjak, da ga doma nadalje vzgojuje.

Družbene vesti.

* **Naročnikom.** V sedanjem času se nam z ozirom na spomladanska dela naročitve na kmetijske potrebščine tako silno množe, da nam jih nikakor ni mogoče takoj zvršiti. Vrhutega pa nam tvornice za gnojila vsled raznih zaprek ne morejo davno naročenih gnojil dosti hitro pošiljati. Nam samim je veliko do tega, da udom hitro postrežemo, in zato prosimo dotičnike, naj nekoliko potrpe, ker nam bo tekom par dni mogoče vse naročitve po vrsti reševati.

* **P. n. gg. družbene ude** nujno prosimo, da vse gospodarske potrebščine, zlasti semena, pravčasno naročajo ter se pri naročilih ozirajo na objave v „Kmetovalcu“. Družba oddaja le tiste predmete, ki jih objavlja, zato prosimo, naj naročniki ne povprašujejo po predmetih, ki jih ni v zalogi. Vsak naročnik naj natančno naznani svoj dom, pošto, oziroma železniško postajo.

* **Gg. družbenim udom** naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju.

* **Modro galico** za škropljenje trt proti peronospori ima kmetijska družba tudi to leto v zalogi, in sicer

najčistejšo galico iz domačih tvornic. Cena galici je 54 K za 100 kg v Ljubljani. Oddaja se v vrečah po 100 in po 50 kg Podružnice naj gredo tistim vinščakom, ki zaradi revščine ne morejo biti udje družbe, na roke ter naj jim dajo galico za isto ceno kakor udom. Kdor pa udnino lahko utrpí, naj galice ne dobi, če ne pristopi k družbi. Pri tej priliki družba javlja, da se mora naročena modra galica družbi, oziroma podružnicam takoj plačati. Slednje morajo izkupilo takoj poslati družbi, ker je družba modro galico kupila proti gotovemu plačilu. Naročila, ki jih družba ne plača takoj, so dražja, ker teko zamudne obresti. Opozarjamo vinščake, da pride letos na trg silno veliko ameriške in angleške modre galice, ki je cenejša, a zato ni čista, je trtam lahko škodljiva in je navadno v velikih, težkih sodih, ki voznino zelo podražijo, ter je vrhutada smetna, da končno v sodu ostane veliko neporabnega blaga. Naša družba ima letos le omejeno množino modre galice kupljene, ker ve, da se bo marsikdo dal zapeljati po cenejši ameriški galici, zato prosimo, naj se nam naročila kmalu pošljejo. Družba letos galice ne bo franco razpošilljala podružnicam; zato je pa cena primerno nižja.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba na slednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 19 odstotne žlindre v Ljubljani je K 7— za 100 kg.

Naročbe na cele vagonne se bodo izvrševale po naslednjih cenah:

17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 561—	K 594—	K 627—	K 660—	K 693—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornic.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po K 7— 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih velja cena K 6— iz mejne postaje Červinjan.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagonne se izvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12 — 13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornic za ceno, ki je dosti nižja.

Amonijev sulfat po 31— K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato umetno gnojilo ima družba sedaj, ko se bliža čas za gnojenje ozimni, zopet v zalogi. To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimni itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spis „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna gnojila“ v drugi, „Uspeh pospušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom“ v tretji in v nadaljnjih letošnjih številkah, potem „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ v četrti številki letošnjega „Kmetovalca“.

* Čilski soliter po K 30— 100 kg.

* Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in 4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 16 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* Vrtno gnojilo (mešano umetno gnojilo za zelenjad, cvetice in rastline v cvetličnikih), ki vsebuje 7 % v vodi raztopne fosforove kisline, 6 2/3 % čistega kalija (ne žveplenokislega!) in 6 1/2 % dušika (5 % amonijevega dušika in 1 1/2 % dušika solitrne kisline) oddaja družba v množinah 5—20 kg po 40 h in v večjih množinah po 30 h kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki „Kmetovalca“.)

* **Semenski krompir in semenski oves**, ki ga je družba imela v zalogi, je ves pošel in se ne sprejemajo več naročila nanj.

* **Deteljno seme**, zajamčeno predenica čisto in potrjeno od kmetijsko-kemijskega preskušališča v Ljubljani, oddaja družba svojim udom z zavojem vred, in sicer seme domače štajerske ali črne detelje po 1 K 80 h, in seme lucerne ali nemške detelje po 2 K 20 h kilogram.

Svarilo! Letos je v prometu veliko ameriškega deteljnega semena, zato svarimo pred nakupovanjem, kajti ameriška detelja pri nas slabo uspeva, daje izdatno slabšo košnjo in ima kosmato listje, ki se nerado suši. Naša družba ima zajamčeno pristno domače blago v zalogi, zato naj kmetovalci povsodi zahtevajo samo deteljno seme, ki je preiskano od preskušališč in so vreče plombirane. Preskušališča potrdijo samo domače seme in ne plombirajo ameriškega ali z njim pomešanega deteljnega semena.

* **Semenske zmesi detelj in trav** izbrane prve kakovosti ima c. kr. kmetijska družba v zalogi in jih s pomočjo državne podpore oddaja kmetovalcem po znižani ceni. — Opozarjamo na spis „Sestava in setev travnih in deteljnih zmesi“, ki ga na zahtevenje vsakomur zastoj pošljemo. Vsakdo, ki travna in deteljna semena naroči, naj sporoči, koliko posameznih semen kupi, ali pa naj naroči že narejeno zmes, a v tem slučaju mora pisati, kakšna je zemlja, ki jo misli obsejati, in kako velik je dotični prostor.

* **Semena detelj in trav** ima družba naslednje vrste v zalogi:

domača detelja (trifolium pratense)	K 1-80
lucerna (medicago sativa)	2-20
bela detelja (trifolium repens)	2-30
švedska detelja (trifolium hybridum)	2—
hmeljna lucerna (medicago lupulina)	1-60
francoska pahovka (avena elatior)	1-55
angleška ljulika (lolium perenne)	0-52
laška ljulika (lolium italicum)	0-68
pasja trava (daktylis glomerata)	1-80
senožetna latovka (poa pratensis)	2-50
medena trava (holcus lanatus)	1-10
trstikasta bilnica (festuca arundinacea)	3—
lisičji rep (alopecurus pratensis)	1-95
mačji rep (phleum pratense)	1-08
pasji rep (cynosurus cristatus)	2-05
šopulja (agrostis stolonifera)	1-80
zlata pahovka (avena flavescens)	5-40

* **Severonemško seme krmske pese** dobivajo udje pri družbi po 90 h kilogram z zavojem vred, in sicer rdečo in rumeno mamutovko. Rumena ekendorfovka stane pa 1 K kilogram.

* **Glede oddaje semen** naznanjamo, da veljajo gori označene cene z zavojem vred in s stroški za vozni list le pri naročilih nad 5 kg. Pri naročilih do 5 kg se posebej zaračunata zavoj in vozni list.

* **Sezamove tropine.** Družba je vsled ugodnega kupa večje množine najfinje zmlatih svetlih sezamovih tropin ceno lahko za 1 K pri 100 kg znižala, vsled česar jih bo odslej oddajala po K 17— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 50 kg. Živnorejce opozarjamo na spis „Krmljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. Sezamove tropine so navzlic večji redilni vrednosti zaradi tega toliko cenejše od lanenih tropin, ker se sedaj še ne zahtevajo tako splošno. Gotovo je, da se precj podražé, kakor hitro jih ne bodo mogli več toliko izdelovati, kolikor jih bodo zahtevali; ta položaj utegne po splošnji sodbi kmalu nastati. Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe vsaj toliko tropin, kolikor jih bodo čez zimo potrebovali. Večjim odjemalcem, posebno onim na Krasu, lahko pošljemo te tropine iz tržaške zaloge in jim jih računamo po 16 K 25 h 100 kg iz Trsta.

* **Lanenih tropin** tudi ta mesec ne bo dobiti. Živnorejci, ki je njih živina navajena na krmljenje z močnimi krmili, naj pa tega krmjenja nikar ne opuščajo, ampak naj pridno segajo po sezamovih tropinah.

* **Tropine podzemeljskega oreha.** Te tropin imajo zajamčeno 55 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 18 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatev na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmilom, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Slavini, ki bo v nedeljo, dne 2. aprila 1911 ob treh popoldne v šolskih prostorih.

S P O R E D :

1. Poročilo načelnika.
2. Predložitev računov za leto 1910.
3. Raznosterosti.

V slučaju nesklepčnosti, bo zborovanje ob pol štirih z istim sporedom ob vsaki udeležbi.

Kmetijska podružnica v Slavini,

dne 21. marca 1911.

Andrej Vadnal, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Metliki, ki bo v nedeljo, dne 9. aprila 1911 ob dveh popoldne v šolskih prostorih.

S P O R E D :

1. Poročilo o delovanju.
2. Predložitev računov.
3. Volitev načelnika in odbora.
4. Posamezni predlogi.

V slučaju nesklepčnosti, bo pol ure pozneje občni zbor, kjer se bo sklepalo ne glede na število navzočih udov.

Pripomnja: Kdor koče stavi kak predlog, ga mora vsaj dva dni poprej izročiti načelnikstvu.

Kmetijska podružnica v Metliki,

dne 19. marca 1911.

Načelnikov namestnik Anton Trček.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice za Poljansko dolino, ki bo dne 9. aprila 1911 ob treh popoldne v šoli na Trati.

S P O R E D :

1. Račun za l. 1910.
2. Nasveti.

Če bi ob določenem času občni zbor ne bil sklepčen, se bo vršil pol ure potem pri vsakem številu udeležencev.

Kmetijska podružnica v Gorenji vasi,

dne 25. marca 1911.

J. Pipan, načelnik.

Listnica uredništva.

I. J. v G. Kakšne deležne pravice v ekvivalentnem gozdu imajo posamezni upravičenci, se da doznati le iz odvezne razsodbe. Če sami tega ne morete doznati, pa prepustite ureditev deležnih pravic agrarski komisiji v Ljubljani. — J. Ž. v S. Na Vaše vprašanje glede pota, kjer Vam sosed ne pusti več voziti, Vam ne moremo pisмено odgovoriti, ker svojega pisma niste podpisali. — I. R. v B. Splošne zavarovalnice za živino ni nikjer, pomagati si morete le tedaj, če ustanovite krajevno zavarovalnico proti nezgodam pri živini. V to svrhu morete dobiti vse potrebne tiskovine pri naši družbi. — J. K. v H. Bencinovi motorji so prav dobri in se splačajo pri kmetijskem obratu, če je kmetija tako velika, da se zadosti rabijo; drugače je pa bolje te stroje kupiti za združno porabo več kmetovalcev in kaže ustanoviti strojno zadrugo, ki more dobiti deželno in državno podporo. Pri nakupu bencinovega motorja ni gledati na nizko ceno, ampak na dobro blago, kajti najcenejši motorji postanejo zbog majhne vrednosti in mnogih popravil dražji kakor dragi motorji iz poštene tvornice. — Dr. I. K. v K. Čilski soliter veliko hitreje in zato izdatno krajši čas učinkuje kakor amonijev sulfat, ki v navadnih zemljah navadno deluje vso vegetacijsko dobo. Iz tega vzroka mora človek biti pri gnojenju s čilskim solitrom zelo previden; ne sme ga dati naenkrat preveč, ampak v primernih presledkih razdeljenega. Koliko tega ali onega teh dveh dušičnatih umetnih gnojil je treba vzeti na 1 m², je zavjсно od rastline, ki se ji gnoji, in od kakovosti zemlje. — J. K. v Ž. Javni, t. j. občinski svet se more z mirnim uživanjem v štiridesetih letih priposestovati; potem ni več merodajna ne katastrska mapa, ki tako ni vselej zanesljiva, in istotako ne zemljiška knjiga. — B. Ž. v T. Nihče ne sme odkopati zemlje na svojem posestvu tik do sosedove meje, če stem sosedu škoduje.